

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Razni nadaljevalno-izobraževalni učni tečaji. — Šolstvo v podrobni proračunski razpravi. — Iz govora posl. dr. Ferjančiča o proračunski razpravi. — Listek. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Razni nadaljevalno-izobraževalni učni tečaji.

I.

Večkrat smo imeli že priliko povdarjati, da imamo v Avstriji mnogo jako lepih šolskih zakonov — a žal, da so ti zakoni le na papirju, ne izvršujejo se navadno drugje — kakor le tam, kjer je treba kakega svobodomiselnega učitelja ukrotiti.

Neko tako postavo imamo tudi v ministerijalni odredbi z dne 10. aprila 1885. leta št. 1985, glasečo se:

Po § 10 zakona z dne 2. maja 1882. leta drž. zak. št. 53 se smejo s posameznimi občnimi ljudskimi in meščanskimi (posebno na Kranjskem) šolami združiti učni tečaji za mladež, ki je odrastla šolski dolžnosti. Kakor je njih uredba, imajo ti učni tečaji ali namen, v ljudski šoli pridobljene znanosti in spretnosti utrjevati in s posebnim ozirom na krajne potrebe poučevati v specijalnih, za gotov posel koristnih predmetih, ali imajo pa nalogo, deklicam posredovati višjo občno izomiko. Dočim bo jedna vrsta teh, z ljudskimi šolami spojenih učnih tečajev, specijalni učni tečaji, dajala moški in ženski mladeži priliko, prisvojiti si praktično koristne vednosti iz posameznih predmetov v obrtnem ali kmetijskem oziru, ustrezala bo druga vrsta teh učnih tečajev, nadaljevalni učni tečaji za deklice, potrebi, da se omogoči deklicam, za katere ni srednjih šol, prisvojiti si na podlagi dobrega ljudskošolskega pouka občno izomiko, presezajočo učni smoter ljudske šole.

Uredba posameznih učnih tečajev bo glede števila in vrste učnih predmetov, glede učne dobe, števila učnih ur na teden, učnega časa itd. zelo mnogovrstna, in bo mogoče na ta način ustrezati v polni meri željam, ki se čujejo pogosto tudi od kmečkega prebivalstva zaradi nadaljevalnega pouka v šoloobvezni dobi, z ozirom na krajne razmere.

Z ljudskimi šolami združeni učni tečaji se ne dotikajo nikakor uredeb za obrtni pouk, osobito ne obrtnih nadaljevalnih šol za učence in pomočnike obrtnikov, in se razločujejo od učilišč, navedenih v § 23. v začetku omenjenega zakona, bistveno v tem, da smejo v te šole in učne tečaje, kakor je njih organizacija, slučajno hoditi tudi otroci v šoloobvezni dobi, med tem, ko so z ljudskimi šolami združeni spe-

cijalni učni tečaji in nadaljevalni učni tečaji za deklice določeni edino le za mladež, ki je šolski dolžnosti odrastla.

Da se mnogobrojnim že obstoječim (?), osobito z zasebnimi šolami združenim učnim tečajem, namenjenim za nadaljno izobraževanje deklic, zagotovi zaželjena podstava uspešnega razvoja in da se pospeši ustanovitev z ljudskimi šolami združenih učnih tečajev, katere bi bilo mogoče vzdrževati, ukazujem za tisti čas, dokler se ne izdajo dotična zakonita določila (§§ 59 in 62 zak. z dne 2. maja 1883. l., drž. zak. št. 53) v dodatku k tuuradnemu ukazu z dne 8. junija 1883. l. št. 10.618 v izvršitev § 10. zak. z dne 2. maja 1883. l. drž. zak. št. 53, tako:

1.) Z vsako občno ljudsko ali meščansko šolo (?) se sme združiti krajnim potrebam ustrezajoč „specijalni učni tečaj“ ali „nadaljevalni učni tečaj za deklice“.

2.) V specijalne učne tečaje in v nadaljevalne učne tečaje za deklice se smejo sprejemati samo gojenke, ki so popolnoma zadostile šolski dolžnosti.

3.) V specijalnih učnih tečajih se oba spola nikakor ne smeta skupno poučevati, temveč ustanavljati se smejo samo specijalni učni tečaji za gojence moškega in specijalni tečaji za gojenke ženskega spola.

4.) Z ljudskimi šolami združeni učni tečaji spadajo pod šolsko nadzorstvo, ki je postavljeno za ljudske šole, voditelju šole pripada neposredno vodstvo učnega tečaja; učitelji so zlasti poklicani, sodelovati pri poučevanju v učnem tečaju, in v obče je učni jezik v učnih tečajih isti in vsak, ki je za dotično šolo določen.

5., 6., 7. in 8. točko lahko prezremo. —

Besedilo je sicer jako lepo, a žal da je ostalo, sosebo kar se tiče slovenskih razmer, le pri — besedilu.

Ako se prav zavedamo, nastali so na podlagi tega zakona razni takozvani „obratno-nadaljevalni tečaji“. — In ti „obratno-nadaljevalni tečaji“ so pa tako redko sejani, da redkejši skoro biti ne morejo. Dovolj okrajev imamo, kjer niti enega takega tečaja nimamo, a potem se pa naj čudimo, zakaj pri nas obrt sploh tako peša, da ni nikakega poleta ravno v tej stroki, da moramo večinoma tujce najemati za vsako boljše delo, oziroma tujcem dajati in od njih sprejemati razne izdelke. Našim obrtnikom manjka izobrazbe in izobrazba je ravno temelj dobrega dela.

Ako se ozremo po Slovenskem, najdemo le prav malo „obratno-nadaljevalnih šol“ in kar jih je, so odločene le za

moško mladež; za žensko mladež imamo tudi nekaj takih nadaljevalnih tečajev, a ti so tako redko sejani, da nas mora oblitati vselej rdečica, kadar pogledamo po slovenski zemlji, iščoč teh tečajev. A k tem se še povrnemo pozneje.

Da so „obratno-nadaljevalni tečaji“ tako redko sejani, zadene mnogo krivde tudi mnoge šolske voditelje, ker se premalo brigajo in zanimajo za to stroko narodne prosvete. Ako se ne motimo, zahteva neka določba, da se lahko ustanovi v vsakem kraju, kjer se le zgleda 20 sposobnih učencev, obratno-nadaljevalni tečaj. Mislimo, da bi se takih krajev našlo po Slovenskem pač več, kakor je sedaj že obstoječih tečajev. Na Kranjskem se razdele po okrajih obratno-nadaljevalni tečaji v teh-le krajih:

Okraj Črnomelj: Metlika; okraj Kamnik: Kamnik; okraj Kočevje: Kočevje, Ribnica; okraj Kranj: Kranj, Tržič; okraj Krško: Krško; okraj Litija: Šmartno pri Litiji, Zagorje ob Savi, Toplice pri Zagorju; okraj Ljub. okolica: Št. Vid pri Ljubljani; okraj Logatec: —; okraj Novomesto: —; okraj Postojna: Postojna; okraj Radovljica: Radovljica.

Po drugih deželah se pa razdele nekako tako-le: V Gorici je obratna šola za dečke. V Renčah je obratna šola za zidarje.

V istini sijajno je pa preskrbljeno za našo žensko mladež v tem oziru, posebno kar se tiče kmetijskih razmer. Konservativni Slovenci nahajamo se še vedno v tem blaženem položaju, da kmetijski deklici ni usojeno drugačno življenje, kakor biti večna dekla, ali pa iti kot služkinja v daljna mesta, ali se pa udati trdi usodi ter postati „ein Mädchen für Alles“. Emancipacije ženstva Slovenec še ne pozna. Vsa izobrazba, ki jo zahteva današnji kult od kmetijskih deklic, je pač ta, da postane, kakor hitro odraste šoli, ud raznih Marijinih bratovščin, katere imajo v prvi vrsti namen, zalagati potrebne doneske.

Vsa izobrazba, ki jo uživa slovenska ženska mladež na Slovenskem, je sledeča: V Ljubljani sta dve šoli: gospodinjska, vzbujena vsled inicijative c. kr. kmetijske družbe, katero pa oskrbujejo — mimogrede omenjeno — redovnice, in pa „gospodinjska šola za elito“. Seveda omenjati pa tukaj ne moremo obratne šole za deklice v Ljubljani in Gorici, ker ti šoli sta vse kaj drugega kakor v začetku te razprave citirani učni nadaljevalni tečaji.

Za nadaljno izobrazbo ženskega naraščaja je torej prav sijajno preskrbljeno in Slovenci si smemo čestitati na tako imenitnem napredku.

Ravnotako nimamo tudi pri dečkih, izvzemši obratno-nadaljevalnih tečajev, nikakih specialno učnih tečajev v smislu goriimenovane postave, sloneč na podlagi kmečkih zahtev, to je, da bi se pripravljala naša kmetijska moška mladež za svoj poklic — za kmetijski stan. In v tem uzroku tiči ravno ona nevarnost, ki preti slovenskemu narodu v bodoče, ker naš kmet leze — ne leze, temveč naravnost drvi v svoj pogin ali pa v Ameriko.

In temu obupnemu položaju se mora napraviti — čim preje, tem bolje — konec — in vsak zaveden, za socialno življenje se zanimajoč Slovenec mora po svoji moči pripomoči k rešitvi tega perečega vprašanja.

Kako si mislimo — po našem nemerodajnem mnenju — vsaj nekoliko priskočiti temu vprašanju v pomoč in zatoriti ta deroči tok, temu bodi podlaga snov prihodnjih člankov.

Šolstvo v podrobni proračunski razpravi.

Pod utisom škandalov, veleizdajskih klicev in groženj, se je vršila podrobna proračunska razprava o visoko- in srednješolstvu. Ker pa je že znano, da pri nobenem predmetu ne vzkopijo s tako vehemenco narodna nasprotja kakor ravno pri šolskih vprašanjih, ko je treba dovoliti nasprotniku duševno orožje za tekmovalni boj, bila je zbornica tudi bri podrobni razpravi pripravljena na viharje.

Potem ko je bilo podanih več interpelacij ter se je budgetni provizorij v tretjem branju sprejel, povzame besedo naučni minister Hartel — že drugič pri debati o visokih šolah — ter priredi nekaj preludij k debati; svoj govor je završil s željo, naj bi se ustanovila na visokih šolah stolica za — lepo vedenje, ki bi naj pa tudi bila pristopna najširšim krogom.

Takoj za ministrom dobi besedo poslanec Plantan, ki začne svoj govor slovenski ter izjavi nemški, da je postavka „visokošolstvo“ za Jugoslovane ne le zelo žalostna, temuč tudi zelo sramotilna, ker odidejo od potrebščin, ki se zastavijo za to postavko v proračun, popolnoma praznih rok. Iz izjav naučnega ministra smo povzeli žalostno dokazilo, da ne bi prišli nikdar do svoje jugoslovanske univerze, ako bi odločevali le ministri nazi. Jugoslovani bodo z vso odločnostjo od države zahtevali, kar jim gre na podlagi § 19. državnega zakonika, kar je potrebno za gojenje njihovega jezika, tedaj v prvi vrsti lastno vseučilišče. Da more biti sedež tega vseučilišča edino le Ljubljana, za to govori med raznimi drugimi momenti tudi okoliščina, da je Ljubljana že imela popolno vseučilišče in medicinsko kirurško učilišče. Dijaki bi mogli tam s cenejšimi sredstvi dovršiti svoje študije, kakor pa v Gradcu in na Dunaju. Potreba vseučilišča se kaže tudi po tem, da sta vseučilišči v Gradcu in na Dunaju tako prenapolnjeni, da se vsled tega uspeh študij znatno ovira, da, skoraj onemogoča. Kar je bilo pravično in potrebno za Bukovino, tega tudi Jugoslovanom ni smeti odrekati. (Pritrjevanje pri Jugoslovanih.)

Posl. Skedl je zahteval ustanovitev medicinske fakultete na črnoviški univerzi ter povdarja nemško „Gemeinbürgerschaft“, na kar mu zakliče Choc: Vi niste Nemec, temuč renegat. Jugoslovan ste!“

Posl. Žáček razpravlja o moravskem visokošolstvu ter očita Nemcem, da niso na strani onih, ki se bojujejo za človeško kulturo in napredek, temuč pri onih, ki dušijo kulturo in napredek.

Pri glasovanju se sprejmejo vse točke glede češke in nemške tehnike v Brnu in sicer se dovoli izvenrednih potrebščin za češko tehniko 107.300 K za nemško pa 162.100 K. Tudi ostali paragrafi za visoke šole se sprejmejo.

V razpravo pride „srednje šolstvo“. Poročevalec grof Stürgkh. Posl. Berks razpravlja o celjski gimnaziji ter izjavi: „Slovenci zahtevajo, da se omogoči njihovi mladini, brez kratitve učnih uspehov in brez podaljšanja učne dobe, dovršiti gimnazijo tako, da zamorejo po zrelostnem izpitu svoje študije nadaljevati na slovenski univerzi. Mi nimamo nič proti temu, da se naša mladina nauči nemščine, zahtevamo pa, da se dalje izobrazuje v materinem jeziku“. Odgovarjoč Stürgkhovemu predlogu, pravi: Vrhovni princip naučne uprave bi moral vedno biti stalnost. Z učilišči se ne dajo delati poskusi,

ž njimi se ne sme žogati. Govornik ne more umeti, da bi naj bila prisotnost kakih sto slovenskih dečkov in pet učiteljev kakšna nevarnost za baje nemško Celje. Nadalje dokazuje govornik, da ni v celi monarhiji takih razmer, kakor na Štajerskem, da ni Celje, pa tudi Maribor ne nemško mesto, temuč mešano. Slovenske gimnazijske razrede v Celju pač najbolj priporočujejo sijajni učni uspehi, ki jih je tudi dež. šolski svet laskavo priznal, kajti razredi so imeli 24 odličakov. Govornik priporoča vsled tega, da se znana Stürgkhova resolucija zavrže.

Posl. Lupul je govoril proti vlačanju šolstva v narodnostne boje, zahteval, naj se nastavijo za učitelje telovadbe zdravniki ter je končno obrazložil želje Rumunov glede srednjega šolstva.

Posl. Žičkar pravi, da so velikonočne eksercicije le duševni odmor (!) in oživiljenje (!), zavzema se za zopetno uvedbo zrelostnih izpitov tudi iz veronauka ter pride končno tudi k resoluciji zaradi Celja. Dokazuje, da je Celje središče spodnještajerskih Slovencev, da se vozi vsaki dan 50 učencev z železnico v Celje, ki se zvečer zopet vračajo domov, in da je staršem prav lahko mogoče, obiskavati svoje sinove v mestu ter jim prinašati živila. Predlagana kraja Žalec ali Št. Jurij sta preveč odročna. „Poročevalec (Stürgkh) pa predlaga, opustiti zavod v Celju ter ga prenesti v Maribor ter najde na začudenje oporo v naučnem ministru. Minister bi bil moral odločno zavrniti namen, da se ta zavod premesti v Maribor. Moral bi si bil reči, da je krivično, slovenskemu narodu na Štajerskem vzeti drobtino, ki si jo je z velikim naporom priboril. Le ministru, ki nima srca za pravico in pravičnost, je moglo priti na misel, vzeti štajerskim Slovincem ta zavod ter jim zapreti vrata do tega izobraževališča. Reklo se je, Slovenci si naj ustanove v Celju privatno gimnazijo. Slovenci Spodnje Štajerske so prenašali desetletja, da so se državale s slovenskim davčnim denarjem tri nemške gimnazije in ena nemška realka, a sedaj se nam hoče naložiti novi davek, da združujemo zavod, ki ga mora država ustanoviti.“ Govornik nadalje izvaja, da Slovenci ne zahtevajo takega zavoda, kakršnega nam obetajo v Mariboru (slovenska nižja gimnazija). Na obeh gimnazijah v Celju in Mariboru se uči le nekaj predmetov v slovenščini in Slovenci so s tem zadovoljni.

Posl. Pommer: „Vse se naj prednaša v slovenščini, ako je potreba!“

Posl. Povše: „Prijeti Vas bomo še pri besedi!“

Posl. Pommer: „Popolno slovenski zavod lahko dobite, ako hočete, le ne v kraju, kjer je nam nevarno.“

Posl. Robič: „Nesreča je, da ni od Vas, gosp. Pommer, odvisno!“

Posl. Žičkar nadalje izvaja, da bi preložitve gimnazije iz Celja v Maribor pomenilo obremenjenje obrtnega in kmečkega stanu. Tudi nemškim trgovcem in obrtnikom ne bi prišel iz te odstranitve nikak dobiček; mnogo celjskih Nemcev tudi ne želi odprave naše gimnazije. Govornik zaključí z apelacijo do vseh pravicoljubnih, da glasujejo zoper Stürgkhovo resolucijo.

Posl. Benati zahteva ustanovitev italijanske univerze, ureditev srednjih šol v Primorju z italijanskim učnim jezikom, dočim se mora hrvaška gimnazija odpraviti kot — nepotrebna.

Posl. dr. Tavčar izjavi v imenu svoje stranke, da se pridruži izvajanjem posl. Žičkarja. „Hudobni jeziki na Kranjskem sicer trdijo, da naučnega ministra niti ne potrebujemo, ker oskrbuje bogočastno upravo knezoškof v Ljubljani in naučno upravo pa kardinal v Gorici. Posl. Hagenhofer je ne-

davno izrekel neumevno trditev, da so državna učiteljišča kraji za brezboštvo in pačenje duš. Ti napadi posl. Hagenhoferja na učiteljski stan, ki ima za moderno državo isti pomen kot duhovni stan, niso izzvali v zbornici onega viharja, kakršen bi se bil vzdignil svoječasno. Zbornica se mora opravičevati s tem, da še celjsko vprašanje ni rešeno in da se mora tedaj desnica in levica puliti za ljubezen Hagenhoferja in tovarišev. Nikdar ne bomo dopustili, da padejo naše srednje šole do teologičnih zavodov in gojišč pobožnjaštva. Ljudstvu se vcepi vera, da ne more nič rešiti države, razun katolicizma. Naj prestavlja katoliška cerkev tudi gore, državnih dolgov ne poplača. S pobožnjaškim, pred duhovništvom se plazečim zarodom, se slovenski narod ne more izkupati iz suženjstva, v katerem tiči do vratu.“

Govornik razpravlja potem celjsko vprašanje in vedenje strank v tem vprašanju. „Posl. Kathrein je kot glavni govornik povdarjal, da je jedro programu nemške konservativne stranke pravičnost in poštenost napram vsem nenemškim narodnostim. Malo poprej pa sta njegova tovariša Fuchs in Morsey v budgetnem odseku glasovala za Stürgkhovo resolucijo. Kar se tiče Italijanov, ne bilo bi zanje kot zastopnike naroda, ki mora toliko trpeti vsled tuje vlade, težko, najeti se za Nemce, da pomagajo vezati pred celo Avstrijo neoboroženi narod.“

Resolucija grofa Stürgkha je za Slovence nesprejemljiva; ista dela utis, kakor da imamo opraviti s pretkano odvetniško zvijačo, ki naj spravi spodnještajerske Slovence končno ob vse. V to past Slovenci ne bodo šli. Pri glasovanju je bila Stürgkhova resolucija zavržena z večino 33 glasov. Za 170, proti 203 glasov. Nastal nepopisen vihar na nemške klerikale, ki so med glasovanjem odšli. Seja se mora naglo zaključiti.

(Dalje.)

Iz govora posl. dr. Ferjančiča o proračunski razpravi.

(„Ljudsko šolstvo.“) Usoda ljudskih šol se završuje bolj na tihem. Koroška z več kakor 100.000 Slovenci ima eno petrazredno slovensko ljudsko šolo pri Sv. Jakobu v Rožeku. (Čujte! Čujte!) Trinajst let se je borila občina, da je dosegla to šolo, ki je bila vedno Nemcem trn v peti. Ničesar niso opustili ter so bili marljivo na delu vladni organi zraven, in preslepili so število staršev, oziroma prisilili so jih, da so privolili v nemško šolo, in ta šola je sedaj v nevarnosti, da pade — bomo videli, kako bo razsodilo ministrstvo.

V Trstu se bojujejo Slovenci skoraj že 20 let za slovensko mestno šolo. Tam se naganja slovenske otroke iz mesta v okolico ter se zahteva, da bodo po dvakrat na dan hodili ven na deželo v šolo.

Kaj je posledica? Ker otroci vendar ne hodijo v okolico v šolo, izročeni so italijanizaciji in iznarodovanju v mestnih italijanskih šolah.

Če vprašamo vlado, kako dolgo še bo zrla na to ničvredno igro tržaškega mestnega sveta, tedaj odgovarja, da stoji ta šola še v štadiju prevdaranja in preučevanja, po skoraj 20 letih!

Celo v Ljubljani so, gospoda moja, poleg nemške večrazredne šulvereinske šole tudi mestne nemške ljudske šole, in v I. razredu nemške deške ljudske šole je danes med 43 otroci 40 Slovencev, ki niti ne morejo slediti nemškemu pouku, in to šolo je naročil pred leti minister Gautsch brzojavno, ker

se je občinski svet branil zaradi pomanjkanja nemških učencev isto ustanoviti.

Vidite torej, povsod je vlada zraven na delu, kjer se gre za pospeševanje nemškega ali sploh tujega pouka na naših šolah. Vprašam: Ali je vlada tako slepa, da ne vidi in ne ve, čegave interese s tem neguje? Ali je tako slaba in nima poguma, da bi se zoperstavila vznemirljivemu razvoju razmer na našem jugu? — Pometite s Slovenci na Koroškem, pometite polagoma tudi s Slovenci na Štajerskem in pometite gor od Adrije s Slovenci in Hrvati, potem ste nam škodovali, toda še eden je, ki je bil oškodovan, to je avstrijska država, to so državni interesi, s katerimi ste se lahko miselno igrali. (Pritrjevanje.)

Leta 1848. so avstrijski namestniki in generali govorili ljudstvu v njegovem materinem jeziku ter podžigali njegov patriotizem in njegovo narodno zavest. Pustite, da se završijo razmere tako, kakor so sedaj v toku, potem ne boste imeli naroda, h kateremu bi avstrijski namestniki govorili ob uri nevarnosti. Nemci in Italijani se bodo pretepali za Adrijo, toda nihče za Avstrijo. (Pritrjevanje.)

Tukaj mi dovolite, da se bavim tudi z izvajanjem gospoda poslanca za Istro v kratkih besedah. V Primorju prebiva 346.000 Slovencev in samo 294.000 Italijanov — to so statistični podatki iz leta 1890 — in prav znatni delež pri zadnjem številu 294.000 ima pač mesto Trst samo.

To tako obljudeno Primorje nima nobene slovenske srednje šole (Čujte!) in proti edini hrvaški srednji šoli, ki obstoji nekaj let v Pazinu, kličejo Italijani k naskoku. (Medklici.) Pridem na vse, odgovorim na vse.

Glede Pazina pravi poslanec Bartoli (bere):

„V Pazinu, v izključno italijanskem mestu, se na novo ustanovi in vzdržuje hrvaška gimnazija, in sicer ne morebiti, da se ustreže kulturni potrebi prebivalstva, temveč, da javno izpovem, nas Italijane stiskati, dražiti in zasmehovati.“

Tedaj Pazin je izključno italijansko mesto! Da, kaj pa pravi ljudsko štetje? Pazin je velika krajevna občina. Krajevna občina Pazin ima 14400 prebivalcev in med prebivalstvom je nad 13000 Hrvatov, par Slovencev in 1400 Italijanov. (Čujte! Čujte!)

Toda mesto je čisto italijansko, pravijo gospodje. Mestna občina, ki je del te krajevne občine, ima 3200 duš.

Mislite, da so le-ti Italijani? 2000 je Hrvatov in 1100 je Italijanov. (Ugovor.) V knjižnici je imenik krajev, tam se lahko gospodje natančneje informirajo.

Gospoda moja! Ta Pazin, baje izključno italijansko mesto Pazin, je bilo do l. 1848. izključno hrvaško gnezdo, in če ima danes nekoliko italijansko lice, zahvaliti se ima za to uradnikom in njihovim družinam, tedaj vladnim organom in vladnim mahinacijam. (Medklici.)

Na Primorskem pa je nemških srednjih šol več nego potrebno. (Medklici.) Tu imate nemške gimnazije v Trstu, Gorici — nočem dalje pripovedovati — imate toliko nemških srednjih šol v deželi, kjer nemščina oficijozno niti deželni jezik ni. Da, ko bi bili složni, ne bilo bi tega. Toda, Vi nam ničesar ne privoščite. Če bi bili složni, bi nemški gimnaziji in nemški realki v Gorici takoj spodnesli tla; ista zavoda morata prenehati, kakor brž se ustanovijo italijanske in slovenske paralelke. Pa Vi bočete vse izključno italijansko. Ne privoščite nam niti ljudskih šol.

V Istri je 17000 hrvaških otrok brez ljudskošolskega pouka. (Čujte! Čujte!) V Gorici ste ustanovili po 10letnem boju in po razsodbi najvišjih inštanec jedva eno mestno slovensko

šolo zunaj na periferiji v nezdravi, neporabni vojašnici. (Čujte! Čujte!) In v Trstu pričakujete, kakor poprej omenjeno, da bodo tržaški slovenski otroci hodili iz mesta v okolico v šolo.

Gospoda moja! Zahtevamo uradnike, zahtevamo sodnike, in reče se nam, mi jih nimamo. Pri teh šolskih razmerah se ni čuditi, da se ne izobrazijo uradniki, ki bi bili povoljno zmožni ljudskega jezika.

Listek.

III.

Ob koncu posta. Različne in še ne preveč obupne misli nadlegujejo človeka, ko je srečno prestal dobo slankov, polenovke, sira, kavijara in drugih postnih jedil, ki so toliko dražja, kolikor so lažje prebavljiva, a jih mi drugi na deželi poznamo, razven fižola in prežganke, le po starih jedilnih listih iz mesta. To torej ni preveč obupno, kar izpoznate sami, gospod urednik, saj je v ceno, a za želodec, prosim, za marsikateri želodec je baje dobro tudi — kislo zelje s kislim mlekom . . .

In to še niso najslabši užitki, ki nam jih ponuja splošni napredek na Kranjskem. Kaj bi rekli, g. urednik, ko bi Vam imenoval šolski okoliš — ne samo eno vas — kjer mora podpisovati učitelj vsem stanovalcem poštno dostavnice, ker jih ne znajo sami. Ko bi Vam potrdil, da se vse to godi na pragu same Ljubljane, bi se prijeli za glavo. Na katerem mestu je že Kranjska glede analfabetov — pred Bukovino in Dalmacijo? Ta resnica pa je zato obupna, ker se da neuko ljudstvo izrabljati še v druge namene. Ker pa delajo klerikalci na to, da ostane omika na Kranjskem na sedanj, ali če možno še nižji stopinji, delajo prav — za svoj žep. Mi pa smemo z rokama v žepih čakati še lepših časov. Ako trdi „Narod“, da bi bilo pametneje namestu treh ali štirih rožnih vencev, ki jih ropočejo ljudje večer za večerom, moliti morda samo enega, a zato raje čitati zabavne in poučne knjige, trdi „Narod“ tudi prav — za napredek, pa mu zato očitajo, brezvestno misleči, da „Narodu“ s tem kaj škodujejo in ljudstvu že naravnost koristijo. Kaj pa? Ljudstvo, ki zna samo moliti, kakor so molili še za Cirila in Metoda, ne čita ne „Naroda“, pa tudi ne skrbnih svaril, naj se izogiblje strupenih brezvercev. Ljudstvo, ki ne čita, tudi ne misli. In v postnem času je najbolje, da človek ne misli, s tem se odvadi misliti na jed, na telesne potrebe. To je pa že dobiček, prosim, velik dobiček — v narodni ekonomiji.

Zato ni čuda, če ljudje umevajo postno postavo tako, da niti ob nedeljah in praznikih v postnem času ne belijo jedi z živalsko mastjo, marveč s smrdljivim oljem, maslom ali po največ samo z razbeljenimi kleščami na ognjišču; da zacvrči, pa je dobro. Ako želodec potem nekoliko zakruli in nastane po splošni erupciji bolesten — interregnum — hajdi na žganje. Tu se začne potem neki predokus obečanega raja, ki se razširi v prav pozemeljsko pijančevanje in konča s peklenskim pretepom ter krvavimi poboji — na sodišču. Pa da ni to napredek! In še kako nagel!

Prav prijetno so me dirnile besede v 8. št. „Učit. Tov.“, kjer poroča tajnik o zborovanju „Slov. učit. dr.“ ter omenja v svoji proroški misiji, da se nam začne letos, torej v letu izboljšanja plač, neki bolje goditi. In tudi to sem uvrstil med tolažbe ob koncu dolgih postnih dni. Sicer pa prosim, gosp. urednik, pomnite, da ne mislim postne dni samo kot ironijo,

ker sicer se začne v časopisju zopet nova sloveča polemika ali bolje: polemika o vprašanju, kaj je in kaj ni ironija. Polemik à la abecedna vojska, prekljanje o polglasnem e ali o upravičenosti nove struje ter dr. Plešičevega in Levčevega ali v — čitatelje slov. listov reši nas, o Gospod! — Kakor je rekel nekoč Stritar o satiri, ki so jo napčno umevali, velja tudi o ironiji: prijatelj, ako želiš, da bomo vedeli, kaj nameravaš, zapiši jasno in razločno (torej ne v secesijskem slogu) — to je ironija, ne kamela!

Taka kamela se mi zdi tudi konec članka: Prihodnjič pa nekaj konkretnih slučajev, ki bodo vabili učitelje h klerikalcem, kjer vabi prijatelj Hribovski tovariša A. K. v naš tabor. Po mojem prepričanju so tu poštene besede poštenih učiteljev vse odveč, kakor so odveč vsi popravki M. R. z Dobrove v „Slov. Narodu“ o prejeti ali neprejeti graji, izrečeni mu v dež. šol. svetu. — Stanovski ponos, stanovska pamet in pa osebna ambicioznost ne korakate — vzporedno.

Radoveden sem, kako „politično zadržanje“ zabeležijo na Štajerskem onim tovarišem, ki kot bivši napredni učitelji sedaj blatijo iz nasprotnega tabora — napredno učiteljstvo. Najprimernejše označenje na službeno tabelo takih junakov bi bilo: pol-tič, pol-miš, ali, kakor pravijo nekje na Dolenjskem: pin-pogačica, kar pa ne verjamem, da bi bilo na višini — uradne dostojnosti. Tudi nazivalo pokojnega Levstika ci-gu-di-gu-mi-govci (če ni to volapük, pa naj bo kar hoče) bi se najbrž ne prilegalo popolnoma ti stranki.

Ni čuda, če se pogreza Koroška, kakor so trdili oni dan slov. listi vsi vprek in drug drugemu očitali mlačnost, dočim so doslej složno molčali o korotanskem položaju. V tem ni prednjačil niti mnogostranski Podgornik z Dunaja! — Pa upajmo, da bodo o tem naši državni poslanci manj ropotali in več dosegli kakor so na pr. s predlogo o slovenski univerzi.

Za prihodnji „odmev“ pa prosim, da mi pojasnite vprašanje: kakšne knjige in kakšna učna metoda bi bila najbolj priporočljiva — proti ljudski nevednosti?

Verjemite, g. urednik, da bo ta odgovor vsem naprednim učiteljem, vsem pravim domoljubom in rodoljubom najlepše velikonočno vezilo. Nadejaje se najpovoljnjšega odgovora, ki bo zalegel več kot vse moje misli ob koncu postnih dni, se beležim z odličnim spoštovanjem Vaš odkritosrčni

Nadoslav.

Dopisi.

Goriško.

Par besed o šolstvu in nemški vadnici. — Šolske in učiteljske razmere so pri nas res jako žalostne. Zdi se, da je šolstvo na Goriškem prava pastorka, posebno z ozirom na Slovence. Za Nemce in Italijane se skrbi povsod, na naši strani pa vse spi. Le soštejte nemške razrede v Gorici. Cela „vadnica“, ki sicer tega imena ne zasluži, ni drugega nego ponemševalnica. — Drugod so te šole res vzorne šole, pri nas pa so za Slovence in Italijane te šole nemške ter je slovenščina, oziroma italijanščina že v tretjem šolskem letu le neobligaten predmet, nemščina pa učni jezik (Vidi „Programm der k. k. Lehrerinnenbildungsanstalt in Görz 1900“ izdal Schulrath F. Hafner stran 19 spodaj in str. 20 zgoraj.) To je pedagoški nesmisel, če nočemo drugače reči. In teh raz-

redov je nad deset! In še jim ni dosti! „Triester Tagblatt“ od 15. m. m. razpisuje 2 novi mesti na tej vadnici, kateri sta bili do sedaj last nemškega „Schulvereina“! Vlada je kar tiho prevzela 2 razrede te šole in nikdo se ni protivil! Slovenci hodijo v Podturn!! Pri sedanji sestavi deželnega šolskega sveta se lahko pričakuje, da bosta na ti mesti imenovani dve Nemki, saj je skoraj vse osebje dekleške vadnice že sedaj nemško; in potem se naj kdo čudi, če beže domače učiteljice na Kranjsko in Štajersko. Ali res v Primorju ne veljajo predpisi drž. šolskega zakona? Čemu v Gorici nemška vadnica? Saj ni nemškega učiteljskega. Prav za prav velja to le na papirju; kajti pri zadnjih eksercicijah italijanskih in slovenskih gojenk učiteljskega so bile nemške pridige! Ali se vera ne da v maternem jeziku razlagati! Klodič je šel; upamo da novi nadzornik odpravi kup krivic na šolskem polju na Goriškem ter postavi ljudsko šolo in izobrazbo učitelje in učiteljev na moderno, pedagoško in zakonito stališče.

Dostavek uredništva. — Glede na razpisani dve novi mesti na vadnici opozarjamo na interpelacijo Osk. G. abrščeka, katera je bila stavljena v državnem zboru dne 17. oktobra lani. Interpelacija je bila prav krepka, ali vlada molči na njo, ker jej je ležeče na tem, da se razširi nemščina čim več med nami, in ker molčijo tudi Lah, ki rajši tudi sami trpe, samo da se le Slovincem nič ne da!

„S.“

Učitelji zapuščajo našo deželo. „Soča“ piše: Nedavno temu se je poslovil učitelj S. od naše dežele, sedaj pred par dnevi pa smo zopet čitali, da odide gčna učiteljica K. iz naše dežele. Oba so sprejeli na Štajerskem. Ni čuda, da jih vleče drugam, ker mizerna plača na Goriškem ne vabi nikoga v učiteljski stan; je pač taka, da se komaj živi. Drugodi pa se upošteva učiteljski stan drugače ter je na Kranjskem in Štajerskem uveden tak plačilni red, da je proti našemu že nekaj vzvišenega! — Sedaj gospodarijo za Slovence v deželni hiši klerikalci, vsled česar niti misliti ni na kako zboljšanje učiteljskih plač, in to še toliko manj, ker ni v to svrhu z laške strani nikakega vplivnega gibanja. To, je nekaj, kar podi učitelje iz naše dežele, k temu pride pa še tista strašanska klerikalna gonja, katera se vprizarja sedaj proti vsem učiteljem, ki nočejo trobiti v klerikalni rog. Napreden učitelj po nekaterih krajih je dandanašnji pravi trpin ker ga zalezujejo za vsak korak ter mu podtikajo vse mogoče in nemogoče reči, in niti v cerkvi nima miru pred politikujočim nuncem. Duhovniki, ki sami zaslužijo kazni za razne svoje grehe, jih denuncirajo pri oblastvih, vršijo se preiskave itd., sploh gonja, katera bo očitno škodovala deželi in pouku kmeta, ker učitelja, ki hoče misliti s svojo glavo ter noče hoditi hlinit se v farovž, vdan v sveti pokorščini, s pripognjenim vratom, taka gonja ne vabi v službo med nami. — Nunci delajo z vso silo na to, da bi ljudstvo spoštovalo le take učitelje, ki predavajo o sv. Ivanu Kriškem, hočejo staviti menihom spomenike, in hodijo v Ljubljano po škofov blagoslov! Prismuknjena Slomškarja je „obrajtana“, — zato pa bežijo drugi učitelji. Žalostne razmere ustvarja klerikalizem na Goriškem, ker peha narod v nazadovanje, ali kadar izprevidi narod svoje zapeljivce in krive preroke, takrat napoči zanje dan, takrat jih prekolne.

Slomškarji — kje ste? Obskurno glasilce ultramontanskega klerusa „Primorski List“ je prinesel v letošnji 9. št. prisego protestantovskih učiteljev na Meklenburškem. Prisega se glasi: „Prisežem pri Bogu vsemogočnem in vsevednem, da bom vdan Njegovi Kraljevi Visokosti, nadvojvodu in vedno

poslušen ukazom in družbenim predpisom; posebno pa pojdem na roko svojemu pastorku z vso radovoljnostjo in spoštovanjem! Izročeno mi službo cerkvenika in učitelja spolnoval bom najvestneje.“

Prav gotovo bi se ne baval s to notico „Prim. Lista“, če bi končno ne pozivljaj naprednega učiteljstva na odgovor. Tendence naprednega učiteljstva celokupne Avstrije je klerikalni kliki do pičice znana, zato jo tu nočem pojasnjevati, ponavljati. Vprašam pa Vas, gg. tovariše v „Slomškariji“, kateri kopljete grob svojemu stanu, kateri ponižujete naš ugled, kateri pomagata vezati učiteljstvo v klerikalne spone, kaj pravite k razprostrto tiskanim besedam: „Izročeno službo cerkvenika in učitelja spolnoval bom najvestneje.“ Izvestni gospodje okrog „Prim. Lista“ so sedaj jasno in glasno priznali, da bi radi podredili učiteljstvo, četudi tu pa tam trde, da nočejo nadvlade nad njim. Sline se jim cede po konkordatskih časih, zato so ponatisnili to notico z vso slastjo.

Slomškarji in Slomškarice, kateri imate dr. Jožefa Pavlico za polboga! kako bi se glasilo, ko bi duhovnik ukazal podrejenemu učitelju: Očisti mi čevlje, pelji kuharico na izprehod, hodi zvonit, pojdi agitirat za kakega katoličana največjega kalibra, à la Cahej itd. To bi bili zlati časi, kaj ne? Grobokopi lastnega stanu, kaj pravite k temu?

Notico z dne 6. marca „Prim. Lista“: „Na znanje naprednim učiteljem“ vzamemo hladnokrvno na znanje. Vaše strašilo je naš smeh. Vendar ne mislite, da smo v sorodu z zajcem radi vaše strahovlade. Končno še omenim, da bo napredno učiteljstvo skrbno pazilo, da ne bodo duhovniki vohunili po poštnih uradih, kakor se to nekje po id . . . ski dolini dogaja. Gospodje, pozor! Sapienti sat.

Smrtna kosa. Nemila smrt je ugrabila iz naših vrst minoli mesec kar dva tovariša in sicer Komavljca Jakoba nadučitelja v Št. Ferjanu pri Gorici in Perca Antona, učitelja v Avčah pri Kanalu.

Prvi je bil vpliven in delaven učitelj v svoji občini in skrben družinski oče s sedmimi nepreskrbljenimi otroci, kateri v svoji osamelosti sklepajo roke k nebu in molijo s svojo blago materjo za nepozabnim roditeljem. Uboga mnogobrojna obitelj bode živela s pičlimi 80 K mesečne pokojnine in trpeča mati-vdova ima vendar-le toliko poguma, da upa preskrbeti vsem otrokom primerno izobrazbo. To je boj — to je junaštvo sedanjih modernih dni, katero zasluži najsijajnejše nagrade od strani naših deželnih očetov . . .

Ta nesrečni slučaj kriči po regulaciji učiteljskih plač!

Drugo žrtvo si je izbralo nebo v osebi osemindvajsetletnega tovariša-mladeniča Antona Perca. Blagi pokojnik je bil mirna, blaga, krotka in nenavadno pobožna duša. Obolél je nagloma. Preselil se k svoji dobri materi v Gorico, kjer je kmalu umrl. Na dan sv. Jožefa smo blagega Perca sprejeli na goriško pokopališče in nad štirideset tovaršic in tovaršev smo dokazali svojo ljubezen do umrlega kolege in izrazili svoje srčno sožalje obupajoči gospej materi in gospici sestri, katera je tudi naša marljiva tovaršica na Ajdovskem.

Draga, nepozabna tovariša! Uživajta neskaljeno srečo nad zvezdami, saj:

Lepše sonce vama sije,
lepša zarja rumeni,

kakor preganjanemu slovenskemu učiteljstvu!

Srbija.

Predlog zakona o narodnih školama. Jedna grupa narodnih poslanika podnela je predlog za izmenu našeg za-

kona o narod. školama. G. ministar prosvete podneo je takodje svoj projekat za izmene u istome zakonu. I g. ministar i poslanici podneli su predloge svoje u želji da olakšaju i unapred krenu naše narodno školovanje i da položaj učitelja poprave i materijalno bolje osiguraju.

G. ministar u svome projektu zadržava građanske škole (više narodne) in stalni školski nadzor, koje ustanove imamo mi od 1898 god. Projekat narodnih poslanika izostavlja obe ove ustanove.

Februarja 3. (po st. k.) pročitana su u narodnoj skupštini oba zakonska projekta a uz njih i izveštaj skupštinskog odbora, da se projekat narodnih poslanika uzme za osnovu pretresa a da se projekat g. ministra odbaci. G. ministar u svom podužem govoru branio je svoj projekat, ali je skupština rešila da se njegov projekat odbaci. G. ministar odmah je dao ostavku na svoj položaj i iz skupštinske dvorane izašao.

Ostavka g. ministra uvažena je ali nije još niko na njegovo mesto postavljen, njega zastupa g. ministar pravde. Dokle će ovaj provizorijum u prosveti trajati ne mogu Vas pouzdano izvestiti.

Ovih dana izneće se, u skupštini, na pretres zakonski projekat narodnih poslanika i ja se nadam da ćemo do kraja ovoga meseca (st. k.) imati gotove izmene u škol. zakonu, čime će se pomoći i školi i učitelju. Kad se i kako se naš zakon izmeni izvesti će poštovane čitaocce cenjenog Tovariša-a.

Sastanak srpskih i bugarskih učitelja. U jednom od ranijih št. Uč. T. štampali ste moj izveštaj o pohodu beogradskih učitelja u Sofiju i Plovdiv (glavne gradove Bugaske kneževine). Imam da Vam javim za još jedan bratski sastanak srpskih i bugarskih učitelja. Krajem decembra pr. godine, trideset srpskih učitelja iz okruga krajinskog (pogranični okrug) sa svojim škol. nadzornikom g. Bašićem pohodili su znamenito selo (vas) u Bugurskoj Bregovo. U Bregovu su srpske učitelje dočekali bugarski učitelji te su se u zajednici drugarski i bratski proveli. Želje su naše da ovi sastanci budu što češći i da iza njih ostanu kakve trajnije uspomene. U našim učiteljskim krugovima razmišlja se o tome: da se pokrene kakav zajednički pedagoški list na kome bi radili i koga bi čitali: pored Srba još i Bugari, Hrvati i Vi Slovenci.*) Mislite li da se ova ideja da izvesti i kako?

Želeći slovenačkom učiteljstvu i njegovom Tovarišu-u svakoga napredka, ja završujem ove redove sa lepim pozdravom koga šaljem cenjenem g. uredniku i njegovim kolegama.

M.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za radovljški okraj zboruje v četrtak dne 3. aprila 1902 popoldne ob 3. uri v šolskem poslopju na Jesenicah. Dnevni red: 1. „O šolski higijeni“, poroča g. učitelj K. Matajlec, 2. Občni zbor z navadnim vsopredom. K obilni udeležbi vljudno vabi Odbor.

Goriško.

Z Ajdovskega. Naša čila podružnica je 20. m. m. imela občni zbor. Najzanimivejša točka dnevnega reda je bilo poročilo tovariša Možine: „Kako naj učiteljstvo prireja oziroma pospešuje poučne kmetske shode na Vipavskem.“ Poročevalec je izborno rešil svojo nalogo, ker ima res mnogo skušenj v socialnem gospodarskem gibanju vipavskega posestnika.

*) Prav lepa misel.

Uredn.

Poudarjal je posebno potrebo vinarskih in sadjarskih društev, kjer je obilo hvaležnega dela za poučna predavanja v raznih kmetijskih strokah. Učitelj naj se ga loti z vsem navdušenjem, kljubovaje mnogim konservativnim nazorom in raznim oviram, ker le delo za ljudski blagor nam pridobi večji ugled in boljšo bodočnost. Tovariši, le trezno na delo v tem smislu! Debate so se udeleževali tovariši Bajt, Strnad, Medvešček, Tomažič, Šinigoj in drugi.

Ostale naše težnje so že itak znane, in jih še deloma bode precizovalo pri zborovanju deželnega goriškega učiteljskega društva dne 1. aprila pri Jeleni v Gorici, katerega se moramo udeležiti polnoštevilno.

Naše odločne gospice tovaršice napravijo gotovo — kakor vedno — svojo dolžnost. Pri vsakem zborovanju jih imamo prav mnogo, kar pač jasno dokazuje njih stanovsko zavednost. Le tako dalje! Saj je tudi zadnji čas, da smo se vsi pričeli povspenjati iz nekdanje nesmiselne učiteljske malodušnosti in slediti duhu časa, kateri mora priboriti tudi našemu stanu — slobodo. Naprej! Na svidenje po veliki noči dne 1. aprila!

Književnost in umetnost.

„Zvonček“, (4. števil.) je izšel za praznike res v praznični obliki. Krasi ga 12, večinoma barvanih slik. Ta številka tvori celoto za-se in se lahko naroči za 1 krono pri upravnistvu v Ljubljani. Mladina naša je bo gotovo zelo vesela, zato prosimo slovensko učiteljstvo, da jo širijo in priporočajo.

„Popotnik“ ima to-le vsebino: 1. H. Schreiner: Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja. 2. M. Heric: Noveji nazori o desetinskem sestavu in o desetinkah, o preobrazbi čitanja in pisanja števil. 3. Fr. Suher: Počitniški tečaji v Jeni. 4. Dr. Jos. Tominšek: Dr. Vatrosl. Oblak v prijateljevih životopisih in drugod. 5. Iv. Šega: Pedagogičski utrinki (XVIX.—L.) Razgled. Listek 93. — Pedagogičski paberki 95. — Kronika.

„Slovanska knjižnica.“ — V tisku je sloveč roman „Kletev nezvestobe“, ki je jako obširen. Prvi del izide aprila v knjigi, ki bo obsežna za 4 snopiče. — To na znanje rojakom, ki se za to zanimajo.

„Planinski vestnik“ št. 2. ima to-le vsebino: 1. Eden dan v Grintavcih. Spisal dr. Fr. Tominšek (Dalje). S cepinom in vrvo. Spisal I. M. (Dalje). 3. Po hrvaški Švici in okolici na kolesu. Spisal Juraj Lubič. (Dalje). 4. Društvene vesti.

„Ljubljanski Zvon“ vsebina marčevega zvezka: 1. C. Golar: Lepa Mara. Romanca. — 2. Josip Kostanjevec: Noč. Povest. (Dalje prihodnjič.) — 3. Akil Volynskij: Ruski novelisti. (Konec prihodnjič.) — 4. C. Golar: Iz bošanskega perivoja. Pesmi. — 5. Veljko Obradov: Pesnik fra Grga Martić. (Dalje prih.) — 6. A. Gradnik: V mraku. Pesem. — 7. V. S. Fedorov: V hipih takih prihajaj k meni... Pesem. — 8. Podlimbarski: Tovariš Damjan. Povest. (Konec prih.) — 9. Kirihejevič: Sneg pada... Pesem. — 10. A. Aškerc: Rapsodije bolgarskega goslarja. III. Batak. (Dalje prih.) — 11. R. Perušek: Srbsko šolstvo. (Dalje prih.) — 12. Fran Valenčič: Tempi passati. Pesem. — 13. Fr. Dolinčan: Na ulici. Slika. — 14. A. A.: Celjska utrakvistna gimnazija. — 15. Zofka Kveder: Jaz sem bogata! Črtica. — 16. Književne novosti. Dr. Fr. Ilešič: Murko M. dr.: Vatroslav Oblak. — J. Kostanjevec: Ivan Cankar: Knjiga za lahkomišelnih ljudi. — Quo vadis? — Dr. Fr. Ilešič: Zbornik pouke i zabave. — Ž: Zoologjski atlas. — Dr. Jos. Tominšek: Die Litteraturen des Ostens in Einzeldarstellungen. — R. Perušek: Kataliničeve Zadnje pjesme. — 17. Slovensko gledališče. Onjegin: A. Drama. — L. Pahor: B. Opera. — 18. Upodablja joča umetnost. — t: I. Grohar. — Peter S. Žmitek: Umetniške razstave letošnje zimske sezone v Petrogradu. — 19. Med revijami. „Volné Směry.“ — „Vienac.“ — „Hrvatska Missao.“ — Splošni pregled. — † Dr. Emil Holub. — Javna predavanja v Ljubljani. — Delavska splošna stavka v Trstu. — Jan Szecepanik.

Vilharjev kip. V kratkem času preseneti akademični kipar, gospod Repič, slovensko javnost s krasnim umetniškim delom. Povečani doprni kip pesnika Vilharja, ki ga je izdelal za Postojino, je namreč že vlit in ga še rezbar spopolnjuje. Umetniku so pri delu služile tri slabe slike pokojnega, a ravnal se je najbolj po oni, ki ga predstavlja kot očeta, sedečega sredi družine. Kip je vsestransko popoln! Vilharjevi sorodniki, katerim je gospod Repič poslal sliko originala, so se mu prav iskreno zahvalili, osobito za to, ker je podobnost tako dobro pogodil. — Delo bo razstavljeno meseca maja ali junija v Ljubljani, kjer se bo lahko vsakdo divil nad redko domačo umetnostjo!

Vestnik.

Imenovanje. Okrajni šolski nadzornik za krški in litijski okraj g. Anton Maier je imenovan okrajnim šolskim nadzornikom za slovenske in utrakvistične šole v Ljubljani, nadučitelj v Zagorju g. Ljudevit Stiasny pa okr. šolskim nadzornikom za krški in litijski okraj. — Oba okrajna šolska nadzornika sta na glasu kakor izborna šolnika. Če bosta uživala tak glas tudi kakor nadzornika, o tem ne moremo govoriti danes. Sodila jih bo bodočnost — po dejanjih.

Gosp. ravnatelj Francišek Levec je z imenovanjem g. A. Maierja c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom za slovenske šole ljubljanske vzel slovo od mestnega šolstva in učiteljstva. Nova služba na učiteljišču mu ni dopuščala, opravljati še nadalje nadzorniške službe. Ž njim je izgubilo ljubljansko učiteljstvo iz svoje srede izbornega nadzornika in blagohotnega svetovalca, okolu katerega se je zbiralo vse ljubljansko učiteljstvo s takim zaupanjem, spoštovanjem in ljubeznijo, kakor se zbirajo hvaležni otroci okolu svojega skrbnega očeta. Celih trinajst let je opravljal gosp. ravnatelj Levec nadzorniški težavni posel v Ljubljani, a ves čas ni bilo nasprotja med njim in mestnim učiteljstvom. Kar je imel komu povedati, to mu je povedal odkrito, ne da bi izvajal iz tega kake zle posledice, pač pa je bil neizmerno vesel, če je mogel temu ali onemu kakorkoli pomagati. Škodoval ni nikdar nikomur in ves čas njegovega nadzorstva ni bilo disciplinarne preiskave. Če je prišlo tuintam kaj neljubega vmes, je znal vse mirnim potom poravnati; zato sme biti prepričan, da ga bo ohranilo ljubljansko učiteljstvo v najblajšem spominu. G. nadzornik Levec je užival tudi veliko zaupanje v c. kr. mestnem šolskem svetu in velik ugled pri občinskem svetu. Temu so najboljši dokaz veliki uspehi, ki jih je dosegel. Za časa njegovega nadzorstva se je vsled njegove inicijative in sodelovanja zgradila I. mestna šola, dvorazrednica na Barju in osemrazrednica pri Sv. Jakobu. Vsled njegovega prizadevanja se je ustanovila III. mestna deška šola in otvorilo na mestnih šolah nad 20 novih razredov. Koliko si je prizadeval, da se ustanovi v Ljubljani deška meščanska šola in kaj je vse storil za izboljšanje šolskega obiska in gmotnega stanja ljubljanskemu učiteljstvu, to je vsakomur znano. To in še mnogo več so tista velika, nepozabna dejanja, po katerih ga danes sodi preteklost. Zato pa: blagor mu, ker mu v ogledalu njegove preteklosti odseva blag obraz, znamenje blagega človekoljubja!

Osobne vesti. Nadučitelj v Sodražici g. I. Mandelj je dobil častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje. Gosp. Ivan Kutnar je imenovan šolskim voditeljem v Žuženberku. Gosp. Josip Brinar iz Rajhenburga je imenovan učiteljem v Sevnici. Nadučitelj na Trati g. Anton Požar je premeščen v Mirnopolč. Stalno so nameščene na dosedanjih svojih mestih gđe. Marija Vider v Loškem potoku, Gabrijela pl. Lukanc v Šiški in gg. Fr. Erker v Črmošnjicah ter g. A. Lenarčič v Št. Vidu nad Ljubljano. Učitelj v Mošnjah g. J. Slapšak je imenovan nadučiteljem v Vodicah, gđe. Ernest Rekar je premeščena iz Št. Ruperta v Krško, g. Stipko Jelenec v Dvoru pa je imenovan nadučiteljem istotam.

Nadaljevalni tečaji za ljudske učitelje bodo ob velikih počitnicah v Ljubljani.

Častno priznanje je prejel g. Janko Žirovnik, nadučitelj in vodja obrtnonadaljevalne šole v Št. Vidu nad Ljubljano. C. kr. deželna vlada mu je te dni poslala dekret, v katerem mu v imenu c. kr. naučnega ministrstva izreka „für die langjährige, umsichtige, zielbewusste und erfolgreiche Leitung“ obrtnonadaljevalne šole popolno priznanje. Delavnemu in odločnemu tovarišu na tem odlikovanju srčno čestitamo!

† **Kardinal Missia.** Knezonaški goriški, kardinal, Jakob Missia je dne 24. sušca ob 1/4 ponoči nagloma umrl, previden s sv. zakramenti za umirajočce. Missia je bil rodom iz Spodnjega Štajerskega. Rodil se je 30. julija l. 1838. v kmetski hiši na Moti v župniji Sv. Križa pri Ljutomeru. Njegov brat duhovnik graške škofije, ga je spravi v deško semenišče v Gradec, kjer je bil Missia tudi eno leto bogoslovec in od koder je prišel v Rim v „Collegium Germanicum“. V Rimu je ostal Missia šest let, potem pa se je povrnil v Gradec, kjer je služil najprej kot prefekt v deškem semenišču, potem postal škofa Zwergerja dvorni kaplan in pozneje kancelar. Leta 1879. je bil imenovan kanonikom graškim, po smrti dr. Gogole pa 24. januarja 1884 škofom ljubljanskim. Tu je ostal do l. 1897., katero leto je postal naslednik goriškega knezonaškega dr. Zorna in bil leta 1899. imenovan kardinalom. Novi šoli ni bil naklonjen. N. v m. p.!

Državni zbor. V seji dne 9. sušca je bil na razpravi budgetni provizorij za meseca april in maj. Schönerer je na dolgo in na široko razpravljal o jezikovnem vprašanju. Očitaje drugim nemškim strankam malomarnost glede nemškega državnega jezika je izjavil, da začne Vsenemci takoj z obstrukcijo, ako se predloži jezikovni načrt, ki ne obsega nemškega državnega jezika. Končal je s tem, da je z ozirom na poziv k redu, ki ga je prezident grof Vetter dal poslanec Eisenkolbu radi njegovega, avstrijska patrijotična čutila žalečega proslavljanja Hohenzollernov, zaklical: „Heil und hoch Hohenzollern“. Vsenemški poslanci so mu hrupno pritrdjevali in ponavljali njegov klic, druge nemške stranke, takojimeno vane „državne stranke“, so na to nečuveno veleizdajsko demonstracijo molčale kakor grob. Čehi, Poljaki in Jugoslovani so ogorčeno protestirali in upili na prezidenta grofa Vetterja, kako da kaj takega trpi. Končno pa je prišel grof Vetter vendar toliko k zavesti, da je Schönererja poklical k redu, na kar so Vsenemci zopet kakor obsedeni začeli kričati. Stein je pa upil „Hurrah Hohenzollern“. Ko se je povrnil mir, je dr. Kramar po zasluženju ožigosal nastop Vsenemcev kot očitno veleizdajstvo. Danes — je zaklical dr. Kramar — se je pokazalo, kaj pomeni nemški državni jezik, da pomeni nemški državni jezik vladanje Hohenzollernov. Kramar je potem ostro bičal Körberja in poudarjal, da je vsenemško veleizdajstvo posledica vladne kapitulacije. Govoril je potem še Hortis, na kar se je zaključila generalna debata. Poročevalec Kathrein je v svojem zaključnem govoru šibal Schönererja, na kar so Vsenemci odgovarjali s klici „Heil Hohenzollern! Hurrah Hohenzollern! Es lebe Kaiser Wilhelm!“ Hotelo se je končno, naj bi se takoj vršilo tretje branje proračunskega provizorija, a v to treba nazočnosti dveh tretjin poslancev. Ko je prezident preštel glasove, se je izkazalo, da ni mogoče tretje branje. Körber je silno razjarjen vstal ter odšel iz zbornice.

Deželnim poslancem na Krasu je izvoljen dr. Treo s 43 proti 15 glasom.

Iz seje c. kr. mest. šolskega sveta dne 17. marca. Prošnja nekega mestnega učitelja se je priporočilno odstopila c. kr. dež. šolskemu svetu, prošnja treh učiteljic za nagrado pa odklonila. Urnik za šolsko kopanje na mestni dekliški osemrazrednici se je odobril. Izključitev dveh učencev iz I. mestne deške petrazrednice se je potrdila, toda s tem pridržkom, da se obenem pridelita kakšni drugi mestni deški petrazrednici. Poročilo o zdravstvenih razmerah na III. deški

mestni petrazrednici se odstopi občinskemu svetu, da odstrani po možnosti različne nedostatke. Učitelju Avgustu Kleču se prizna IV. starostna doklada.

Razpisane službe za učiteljice. Na vadbicah, združenih z ženskim učiteljskim v Gorici, je oddati z začetkom šolskega leta 1902./1903. dve definitivni mesti podučiteljic. Prosilke, ki izkažejo poleg nemškega učnega jezika tudi znanje deželnih jezikov, imajo pri drugače enaki kvalifikaciji prednost. Prošnje morajo biti naslovljene na naučno ministrstvo, oddati jih je pa do 30. aprila pri predsedništvu c. kr. dež. šol. sveta za Goriško-Gradiščansko v Trstu. Prošnje, poslane kasneje ali ne po predpisih sestavljene, se ne bodo upoštevale. S tem razpisom stoji v zvezi prevzete 2 razredov nemškega „Schulvereina“ v režijo vlade! — In nikdo se ne gane...

Konjiško učiteljsko društvo zboruje dne 3. aprila t. l. ob 10. uri v slovenski šoli v Konjicah po sledečem vsposredu: I. Hospitacija v 4. razredu pri g. tovarišu B. Serajniku. II. Zborovanje: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Druge društvene zadeve. 3. Vprašalna skrinjica. 4. Slučajni predlogi in nasveti. Gospodične pevke in gospodje pevci se vljudno prosijo, da se zbero ob 9. uri k skupni pevski vaji. (Slov. Pesmarica II. del šte. 32., 33. in 37.) K obilni udeležbi vljudno vabi Jos. Ueh, t. č. predsednik.

Popravek. Pri stavljenu I. izkaza o prispevkih za Krivčev spomenik prezrl je tiskarski stavec 3 gg. prispevnike, namreč: Jan Možina pri Sv. Marku 2 K, Dragotin Zupančič v Ptuj 2 K, J. Klemenčič na Ptujski gori 2 K; s temi se ujema končna vsota 50 K.

Kako visoko v zrak je mogoče iti z zrakoplovom. Zrakoplovec meteorološkega zavoda v Berlinu, Berson in dr. Süring sta se dvignila minulo leto z zrakoplovom 10.300 m nad zemeljsko površino. Napolnjen je bil zrakoplov z 8400 kubičnih metrov plina. Do višine 9000 m je šlo dobro, od tam naprej jelo jima je prihajati slabo ter le z naporom sta se vzdržavala po konci. V višini 10.250 m jeli so se mešati tudi meteorološki instrumenti, katere sta vzela seboj za preiskovanje. Ko je eden izmed obeh zrakoplovcev padel v nezavest, odprl je drugi ventil, da se je zrakoplov jel pomikati proti zemlji. Med tem ko je zrakoplov drvil proti zemlji, sta bila nezavedna ter sta še le v oddaljenosti 5000 m od zemlje prišla k zavesti. Nabrala sta na tej poti mnogo zanimivih študij, ki olajšajo meteorološkim učenjakom brezdvomno marsikako preiskovanje.

„Velekulturna“ Prusija. Iz Berlina javljajo, da se je izrekel nedavno naučni minister dr. Studt proti ženskim gimnazijam in visokim šolam. V Prusiji smejo ženske univerze le tedaj obiskovati, ako jim to dovolijo profesorji, ki so pa navadno seveda tudi proti temu. „Idealno stališče ženske v rodbini treba ohraniti tudi v bodoče“, je menil minister in s tem se strinjajo tudi vseučiliški profesorji, ki sprejemajo ženske slušateljice le kot „gostinje“. Minister Studt pravi, da je treba pač žensko šolstvo reformirati, a ženske gimnazije in univerze so nepotrebne, ker se še ne vé, ali bi mogle ženske poklice, ki bi si ga izvolile, tudi izvrševati.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Z. 353.

Kranjsko.

An der vierklassigen Volksschule in Sagor gelangt eine Lehrstelle zur definitiven Besetzung.

Es wird nur auf männliche Bewerber reflektiert; der betreffende Lehrer wird die Schulleitung provisorisch übernehmen. Für die Dauer der Besorgung der Leitungsgeschäfte wird er auf den Genuss der Naturalwohnung Anspruch haben und wird ihm die entsprechende Remuneration bewilligt werden.

Gesuche sind im vorgeschriebenen Dienstwege bis 30. April d. J. hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrat Littai am 24. März 1902.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Crnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljate naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsti. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.